

Макеєва О.М., к.ю.н., доцент,
Осадченко І.В., здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВОЮ ПРАВ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні одним із пріоритетних завдань органів державної влади України є забезпечення прав людини і громадянина. Реалізація цього завдання набирає ще більшої актуальності в умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації. Поряд із забезпеченням національної безпеки, оборони держави, захист суверенітету держави, забезпечення прав людини залишається головним обов'язком держави та має визначати зміст і спрямованість діяльності державних органів та їх посадових осіб.

З початком повномасштабного вторгнення рф на територію України Президентом України було видано Указ «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022, який відразу ж був затверджений Верховною Радою України, а на території нашої країни введено воєнний стан [1].

Запровадження воєнного стану в Україні, звичайно ж, значно ускладнює гарантування державою прав громадян в умовах об'єктивної необхідності їх часткового обмеження. Адже таке обмеження передбачає законодавче звуження змісту та обсягу прав і свобод людини, а також чинники, що унеможливають або ускладнюють їх реалізацію.

Відповідно до ст. 3 Указу на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені ст.ст. 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, та вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2].

Варто погодитись із думкою дослідниці Е. Тітко, яка зазначає що в умовах воєнного стану забезпечення прав людини відбувається за допомогою двох напрямів: обмеження і захист прав людини. За допомогою першого напряму відбувається нормалізація ситуації. Другий напрям – здійснює захист прав та інтересів людини в особливий період та на території, в якій ведуться бойові дії [3, с. 126]. Адже обмеження прав здійснюється також для забезпечення права і в такому випадку влада діє в інтересах своїх громадян.

За своєю сутністю захист прав і свобод людини – це сукупність заходів організаційно-правового характеру, що спрямовані на правовий захист, усунення перешкод для реалізації суб'єктивних прав, відновлення порушених прав і застосування заходів покарання до суб'єкта правопорушення.

Запровадження особливого правового режиму, зокрема воєнного стану, вважають В.В. Лазарєв та Т.М. Малиновська, завжди, є потенційною загрозою для основних прав і свобод, саме тому чинне законодавство України містить низку важливих гарантій охорони прав людини. Зокрема, передбачені названим Законом обмеження конституційних прав і свобод громадян, які можуть бути застосовані за умов надзвичайного та воєнного стану, є вичерпними й розширеному тлумаченню не підлягають [4, с. 72].

Права людини в умовах правового режиму воєнного стану є особливо вразливими, а їх захист може бути ускладненим. У законодавстві України передбачений механізм, що дає змогу обмежити реалізацію певних прав. Крім того, в умовах воєнного стану висувуються посилені вимоги щодо функціонування органів державної влади, зокрема щодо їх єдності в здійсненні оборонної функції. Державні інституції в умовах воєнного стану мають забезпечити захист громадянами своїх законних прав та інтересів у разі їх звернення до правоохоронних органів – підрозділів Національної поліції України, прокуратури, Служби безпеки України, а також до інших органів влади, які продовжують працювати в певній місцевості. Окрім того, держава повинна забезпечити реалізацію права громадян на справедливий суд.

Отже, необхідно велику увагу приділяти забезпеченню захисту прав і свобод людини та громадянина, оскільки це є головним обов'язком держави та має визначати зміст і спрямованість діяльності держави в усіх її зусиллях. Деякі обмеження встановлені в цілях захисту населення і є вкрай необхідними у цей не простий для всієї країни час. На сьогодні захист прав громадян варто розуміти як одну із необхідних ознак сучасної держави, а забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина виступає своєрідним показником розвитку демократичної держави. Для громадян України у цей непростий час важливими є внутрішня консолідованість, надійна підтримка від державних органів публічної влади. Особливо значущими є саме конституційні гарантії та правові механізми у забезпеченні всього комплексу основоположних прав людини.

Література

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 10.02.2023)

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 10.02.2023)

3. Проць І.М. Окремі організаційно-правові механізми обмеження основних прав і свобод людини і громадянина за законодавством України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 381-384.

5. Тітко Е.В. Розуміння та тлумачення понять «надзвичайна ситуація» та «надзвичайний стан» у контексті цивільного захисту. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 122-129.

4. Лазарєв В.В., Малиновська Т.М. Особливості гарантування прав і свобод людини і громадянина в умовах воєнного стану. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану. Харків, 2022. URL: <file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0/Downloads/fKmXH-f52dod72WNZVXLraFeDnsRJNIh.pdf>

УДК 331: 335.01(043.2)

Маловічко В.В., здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Череватюк В.Б., к.і.н., доцент

ТРУДОВІ ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах збройної агресії з боку рф все більшого значення набуває сумлінна і відповідальна праця кожного громадянина та створення реальних гарантій трудових прав працівників. Саме з метою адаптації трудових відносин до умов воєнного часу був прийнятий Закон України від 15 березня 2022 року № 2136-IX «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», який визначає особливості трудових відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій в Україні незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності [1]. Основним напрямком реформування трудового законодавства в умовах воєнного стану стало обмеження трудових прав порівняно з мирним часом, що не суперечить положенням Конституції України в частині звуження конституційних прав працівників [2]. Правові зміни позначилися на різних аспектах праці працівників – починаючи від прийняття на роботу та закінчуючи розірванням трудового договору.